

ਖ਼ੁਤਬਾ ਜੁਮੱ 28-02-2014

ਤਸੱਹੁਦ, ਤਾਉਜ਼ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਦੀ ਤਲਾਵਤ ਦੇ ਬਾਦ ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਵਰ ਅਯੱਦਾਹੁਲੱਹ ਤਆਲਾ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ :

ਬੀਤੇ ਜੁੱਮੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਸਲਿਹ ਮਉਦ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਦੀ ਜੋ ਮੁਸਲਿਹ ਮਉਦ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ (ਉਲੂਮੇ ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਵ ਬਾਤਨੀ) ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ, ਮਾਰਫ਼ਤ ਤੇ ਕੁਰਆਨ ਕਰੀਮ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਗ਼ੈਰਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ, ਇਹ ਕਾਰਨਾਮੇ ਇਤਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਨ ਕਿ ਮਹੀਨਿਆਂ ਸੰਭਵਤਾ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਇਹ ਵਰਨਣ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਂ ਬੀਤੇ ਜੁੱਮੇ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਉਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਤੋਂ 90 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਲੰਦਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਆਪ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 1924 ਈ. ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਰਬ ਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਖਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਸਾਨੀ ਆਪ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਨਾਲ 11 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਣ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਆਪ ਕੀਤਾ, ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਖਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਦਾ ਯੂਰੋਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੌਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ (ਸੀਰੀਆ), ਮਿਸਰ, ਫਲਸਤੀਨ ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਖਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਸਾਨੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਲੀਫ਼ੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਤਾਂ ਵਿਗੜਦੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਸਲਿਹ ਮਉਦ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਹਿਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਡੈਕ ਉੱਪਰ, ਫਸਟ ਤੇ ਸੈਕੰਡ ਕਲਾਸ ਵਿਚਕਾਰ, ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਬਾਦ ਵਿਹਲੇ ਹੋਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਸਾਥੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਉਹ ਇਟਾਲੀਯਨ (Italian) ਸੀ ਉਹ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ। ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇਖਿਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ Jesus Christ and twelve disciples ਅਰਥਾਤ ਜਿਸੁ ਮਸੀਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ 12,। ਹੁਣ ਇਸ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਜੋ ਵੈਮਬਲੇ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਮੰਤਵ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

1924 ਈ. ਅਰੰਭ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵੈਮਬਲੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਲੀਡਰ ਵਿਲਯਮ ਲਾਫ਼ਟਰਸ ਹੇਅਰ ਸਨ, ਨੇ ਇਹ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਧਾਰਮਕ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਵੀ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਰਾਜ ਬਹੁਤ ਥਾਂ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਦੱ ਪਤੱਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਜੁ ਉਹ ਇਸ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਣ। ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਉਸੂਲਾਂ ਉੱਪਰ ਚਾਨੂਣਾ ਪਾਉਣ। ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਤਾ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੰਦਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਜੋ, ਪੂਰਬੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਕੂਲ ਅਰਥਾਤ School of Oriental studies ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਇਮਪੀਰੀਯਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਲੰਦਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 22 ਸਤੰਬਰ 1924 ਈ. ਤੋਂ 3 ਅਕਤੂਬਰ 1924 ਈ. ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ

ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ, ਇਸਲਾਮ, ਬੁੱਧਮੱਤ, ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ, ਜੈਨੀ ਧਰਮ, ਸਿੱਖਈਜ਼ਮ, ਤਸੂਫ਼, ਬ੍ਰਹਮੂ ਸਮਾਜ, ਆਰਿਆ ਸਮਾਜ, ਕਨਫਿਯੂਸ਼ਸ ਆਦਿ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੋਲਵੀ ਅਬਦੁਰ ਰਹੀਮ ਸਾਹਬ ਦਰਦ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਜੋ 1923 ਈ. ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੰਦਨ ਆਏ ਸਨ । ਉਹ ਲੰਦਨ ਵਿੱਚ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਬਾਰੇ ਜਾਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜੱਦ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਆਪਨੇ ਇਸਲਾਮ ਵੱਲੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਸਾਨੀ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ । ਫਿਰ ਜੱਦ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦਾ ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਆਰਨਲਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਮਾਰਗੋਲੇਬ ਨੇ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੋਰਨਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਨਮਰਤਾ ਤੇ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਸਾਨੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਸੋ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਸਲਿਹ ਮਉਦ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ । 23 ਸਤੰਬਰ 1924 ਈ. ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਅਰੰਭ ਹੋਈ । ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਸਾਨੀ ਦਾ ਅਦੁੱਤੀ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਅਹਮਦੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨੂ ਲੱਗੇ । ਯੂਰੋਪ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ । ਹਜ਼ਰਤ ਮਸੀਹ ਮਉਦ ਅਲੈਹਿ ਸਲਾਮ ਦਾ ਲੰਦਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਕ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦਾ ਦਿਵ ਦਿਸ਼ਟ ਸੀ ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰ ਥੀਊਡਰ ਮਾਰੀਸਨ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਤਿਅੰਤ ਅਦਬ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਨੰਦਤ ਕਰਾਉਣ । ਇਸ ਤੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਸਾਨੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਿਤੱਰਾਂ ਨਾਲ, ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ਉੱਪਰ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਖੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ । ਆਪ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, ਭੈਣੋ ਤੇ ਭਰਾਓ ! ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਸ਼ਣ ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕੁਬੂਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦ ਚੌਧਰੀ ਜ਼ਫ਼ਰੁੱਲਾਹ ਖ਼ਾਨ ਸਾਹਬ ਬਾਰ ਐਟ ਲਾਅ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਸੁਣਾਉਣ ।

ਸੋ, ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਬ ਨੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਲਗਾਕੇ ਉਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਅਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸਰੋਤਿਆ ਉੱਪਰ ਇਕ ਵਜਦ ਜਿਹਾ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ । ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਹਮਦੀ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਕ ਮਗਨਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਜੱਦ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਨਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਈ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛੱਲ ਪੈਂਦੇ । ਗੁਲਾਮੀ, ਸੂਦ ਅਤੇ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਲੇਖ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਨ ਕੇਵਲ ਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਗੋਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਲੀਨਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ । ਇਕ ਘੰਟੇ ਮਗਰੋਂ ਲੈਕਚਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਲਵਲੇ ਤੇ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ । ਜੱਦ ਕਿ ਸਭਾ ਦੇ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨ੍ਹਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਉਡੀਕਣਾ ਪਿਆ । ਇਹ ਲੇਖ 'ਅਨਵਾਰੁਲ ਉਲੂਮ' ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਜਿਲਦ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ।

ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਦੀ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਬਸ਼ੀਰੁੱਦੀਨ ਇਮਾਮ ਜਮਾਤ ਅਹਮਦੀਆ ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸਰ ਥੀਊਡਰ ਮਾਰੀਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਰਿਮਾਰਕਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਇਸ ਅਰਥਾਤ ਅਹਮਦੀਆ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਵਰਤਮਾਨ ਯੁੱਗ ਦੇ ਹੋਰਨਾ ਸਿਲਸਿਲਿਆਂ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਇਕ ਜੀਉਂਦਾ ਧਰਮ ਹੈ । ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਹਮਦੀਆ ਸਿਲਸਿਲਾ ਮੁਸਵੀਆ ਵਿੱਚ ਸਿਲਸਿਲਾ ਈਸਵੀਆਹ ਵਾਂਗ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਵੀਨੀਕਰਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੰਤਵ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂਨ (ਨਵੀਂ ਸ਼ਰੀਅਤ) ਦਾ ਅਰੰਭ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਸਲੀ ਤੇ ਹਕੀਕੀ ਇਸਲਾਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਫਿਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਆਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਲੇਖ ਦੀ ਖੂਬੀ ਤੇ ਉਤਮਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਪ ਲੇਖ ਨੇ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖ ਦੀ ਖੂਬੀ, ਬਣਤਰ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਦਿਲੀਲਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਜ਼ਰਤ ਖਲੀਫ਼ਤੁਲ ਮਸੀਹ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਮੇਰੇ ਇਹਨਾ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਚਾਈ 'ਤੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਦਾ ਹੱਕ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਹਜ਼ੂਰ ਵੱਲ ਮੁੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਲੈਕਚਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਉੱਪਰ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਅੱਜ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਸਰ ਥੀਊਡਰ ਮਾਰੀਸਨ ਵੀ ਸਟੇਜ ਉੱਪਰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਖੜੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਲੇਖ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਫਿਰ ਫ਼ੀ ਚਰਚ ਦੇ ਹੈਡ ਡਾਕਟਰ ਵਾਲਟਰ ਵਾਸ਼ ਨੇ ਜੋ ਆਪ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਵਕਤਾ ਸਨ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਮੈਂ ਅਤਿਅੰਤ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂਨੂੰ ਇਹ ਲੈਕਚਰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਇਕ ਕਾਨੂਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੱਦ ਮੈਂ ਲੇਖ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦਿਨ ਸੰਭਵਤਾ ਇਕ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਿਹਾ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵੀ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਐਨੀ ਵਧੀਆ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ।

ਫਿਰ ਇਕ ਪਾਦਰੀ 'ਮਨੁਸ਼' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋਏ ਮੈਂਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮਸੀਹ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤੇਰ੍ਹੇ ਜੋ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਫੰਗਸ਼ਨ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਹਜ਼ਰਤ ਚੌਧਰੀ ਜ਼ਫ਼ਰੁਲੱਹ ਖਾਨ ਸਾਹਬ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਏ। ਮਿਸਟਰ ਮਿਸਸ਼ਾਰਪਰਲਜ਼ ਜੋ ਕਾਨਫ਼ੈਂਸ ਦੇ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀ ਹਨ, ਉਹਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਾਹਬ ਨੇ ਹਿਜ਼ ਹਲੀਨੈਸ (His Holiness) ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਯੁੱਗ ਦਾ ਲੂਥਰ (Luther) ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅੱਗ ਹੈ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਜੋ ਚੰਗਾ ਲੇਖ ਸੀ।

ਇਕ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਸੰਮੇਲ ਦੇ ਬਾਦ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਚਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਵਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਈ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਗੇਜ਼ ਬੈਠੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਪਮ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਮਿਸਟਰ ਲੀਨ ਜੋ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵੱਡੇ ਅਫ਼ਸਰ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਲੀਫ਼ਤੁਲ ਮਸੀਹ ਦਾ ਲੇਖ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਤੇ ਚੰਗਾ ਲੇਖ ਸੀ। ਫਿਰ ਹਜ਼ਰਤ ਭਾਈ ਅਬਦੁਰ ਰਹਮਾਨ ਸਾਹਬ ਕਰਦੀਆਨੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਸਾਹਬ ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਵਰ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 30 ਵਰ੍ਹੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਯਤ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਜਿਸ ਖੂਬੀ, ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਸੁਖਮਤਾ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆਂ। ਮੈਂਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਕੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ, ਕੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਕ ਸਾਹਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਲੇਖ ਸੁਣਨ ਲਈ ਇਹ ਫ਼ਾਂਸ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਚੱਤਮ ਧਰਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨਿਪੁਣਤਾ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਧਰਮ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਉੱਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

ਫਿਰ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉਸਤਤੀ ਕੀਤੀ, ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ There is a fire in him ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅੱਗ ਹੈ ।

ਮਿਸ ਕਾਰਨਰ ਇਕ ਨਾਸਤਕ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਇਨਕਾਰੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ । ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ It was charming ਇਹ ਇਕ ਦਿਲ ਖਿਚਵਾਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਲੇਖ ਸੀ । ਅਤਿਅੰਤ ਉਤਮ ਵਿਚਾਰ ਸਨ । ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਆਦਿ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਸਨ ।

ਬਹਾਈ ਧਰਮ ਦੀ ਪੈਰੋਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਲੈਕਚਰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੱਕ ਚੱਲੀ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹਾਈ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੀ ਸੀ । ਪਰ ਅੱਜ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਸੁਣਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਅਧਿਕ ਸੁਣਾ । ਮੈਂਨੂੰ ਜੇਕਰ ਆਪ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਦਸੱਣ ਕਿ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਲੈਚਰ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵਾਂਗੀ ।

ਇਕ ਇਸਾਈ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉੱਥੇ ਆਈ । ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਨਮਰਤਾ ਨਾਲ ਹਜ਼ਰਤ ਖਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਸਾਨੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੀ ਆਈ ਅਤੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਹ-ਪਾਣੀ ਲਈ ਆਉਣ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਹਬ ਨੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਦਾ ਉਜ਼ਰ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਆਗ੍ਰਹ ਤੇ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਬਿਨਤੀ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਆਉਣ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣ ।

ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਲੇਖ ਸੀ ਕਿ ਵਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰਾ ਸੀ । ਸੋ, ਇਹ ਲੇਖ ਜੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਵੀ ਅਤੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਉਹ ਲੇਖ ਲੰਮਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੇਖ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਹਨ । ਭਾਵੇਂ, ਮਿਸ਼ਨ ਹਾਉਸਜ਼ ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਰਰਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਮਾਤ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਹੁਸਨ ਜੋ ਹੈ, ਜੋ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਰਹਿੰਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਤਬਕਾ ਹੈ, ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਲੱਹ ਤਆਲਾ ਜ਼ਰਤ ਮੁਸਲਿਹ ਮਊਦ ਉੱਪਰ ਅਥਾਹ ਰਹਿਮਤਾਂ ਫ਼ਰਮਾਏ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਲਗਭਗ ਹਰ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਅਥਾਹ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਖ਼ੁਤਬੇ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਹਰ ਟਾਪਿਕ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਟੱਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਫ਼ਜ਼ਲੇ ਉਮਰ ਫ਼ਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗਿਆਨ ਭਰਪੂਰ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਕੁਝ ਤਾਂ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਸਦਾਚਾਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਲਈ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਹਮਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਕਮਾਲ ਕੁਰੂ ਸਾਹਬ ਦੀ ਵਫ਼ਾਤ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੁੱਮੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਬਾਦ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਜਨਾਜ਼ਹ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗਾ ।